

INSOLVENČNO IN STEČAJNO PRAVO

Pravo družb in poslovno pravo

Doc. dr. Branko Korže

Temeljna načela insolvenčnih postopkov

1. Splošna načela

- a. **enaka obravnava upnikov** v – ko postane dolžnik **insolventen**, - **v postopku prisilne** poravnave in pri njegovi **izvedbi**, - pri izpodbijanju **dolžnikovih pravnih dejanj** in **plačilu iz stečajne mase**
- b. **najboljši pogoji za plačilo upnikov** glede višine in rokov plačila:
- v postopku prisilne poravnave, tako da dobijo več kot če bi bil izveden stečaj, - v stečaju pa predhodno oceno vrednosti premoženja in izvedbo licitacije
- c. **načelo hitrosti postopka** – javna objava vseh sklepov sodišča in izjav upravitelja

2. načeli v postopku prisilne poravnave

- a. **uravnoteženost interesov upnikov** za plačilo njihovih terjatev in **interes insolventnega dolžnika** za njegovo prestrukturiranje
- b. načelo razkritja finančnega položaja in poslovanja dolžnika

3. načeli v stečajnem postopku

- a. načelo **koncentracije**
- b. načelo **omejevanja tveganj**

Vzroki podjetniških kriz in sanacije

- notranji
- zunanji

S sanacijo se ukvarja ekonomska, organizacijska, finančna in pravna veda

Pravna veda, ki opredeljuje okvire za vodenje postopkov **je razvila stečajno pravo** kot posebno disciplino

Pravni viri stečajnega prava

1. Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji (Uradni list RS, št. 67/93, 45/94, 70/94, 8/96, 25/97, 39/97, 50/99, 110/01, 40/02), ki je veljal **do 30.9.2008**
2. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/99, 110/02) – ureja načela finančnega poslovanja in odgovornosti posloводства, članov NS, pa tudi družbenikov, **ki je veljal do 30.9.2008**
3. **ZAKON O FINANČNEM POSLOVANJU, POSTOPKIH ZARADI INSOLVENTNOSTI IN PRISILNEM PRENEHANJU** (Uradni list RS, št. 126/2007 – uporablja se od 1.10.2008)

Insolvenčni postopki in prisilna poravnava

- **Insolvenčni postopki** so namenjeni odpravi vzrokov nelikvidnosti oziroma prezadolženosti in kapitalске neustreznosti ter preprečitvi stečaja (prisilna poravnava) – zahtevajo **ukrepanje organov** družbe!
- Prisilna poravnava je institut, s katerim se izvaja sanacija prezadolženega gospodarskega subjekta:
 - pred začetkom stečajnega postopka **ali**
 - v stečajnem postopku

Zakonodajna preventiva po ZFPPod

1. načela finančnega poslovanja
2. ukrepanje uprave in NS v primeru plačilne nesposobnosti, prezadolženosti in družbe v primeru kapitalске neustrez.
3. sanacija s premoženjsko odgovornostjo uprave, NS in tudi družbenikov

Izbris subjekta iz SR ex offo

ZFP Pod določa

da morajo gospodarski subjekti (tudi zavodi) **poslovati** po poslovno finančnih načelih in po pravilih poslovno finančne stroke, tako da so v **vsakem trenutku in trajno sposobna** izpolniti zapadle obveznosti - po načelih: **1. rentabilnosti**, **2. zanesljivosti**, **3. likvidnosti**, **4. solventnosti** – trajno, **5. kapitalske ustreznosti** (glede na vrsto in obseg poslov) in **6. obvladovanja tveganj**

Ukrepi v primeru kriz

1. Nelikvidnost – sprejeti ukrepe in obvestiti NS

Če uprava ne sprejme ukrepov ali so ti neučinkoviti, mora v dveh mesecih od nastopa nelikvidnosti pristojnemu sodišču predlagati začetek stečajnega postopka oziroma postopek prisilne poravnave

2. Prezadolženost – v dveh mesecih predlagati stečaj ali pp

Izjemen odlog

Če poslovodstvo oceni, da obstajajo možnosti odprave prezadolženosti z ukrepi zagotavljanja **kapitalske ustreznosti**, pripravi poročilo ter ga z mnenjem nadzornega sveta **predložiti skupščini**
Skupščina odloča o povečanju osnovnega kapitala (izdaja novih delnic ali konverzija terjatev v deleže)
Če skupščina zavrne, naslednji dan predlog za uvedbo stečaja

Kapitalska neustreznost kapitalskih družb

Praesumptio iuris – šteje se, da je nastopila kapitalska neustreznost, če je **izguba** tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami iz prejšnjih let **dosegla polovico** osnovnega kapitala družbe

Dolžnost posloводства ob ugotovitvi kapitalske neustreznosti

1. **analizirati vzroke** za nastanek in izdelati načrt ukrepov, potrebnih za zagotovitev kapitalске ustreznosti
2. načrt ukrepov **predložiti NS in začeti** izvajati ukrepe ter sklepe NS oziroma skupščine
3. **NS izdelava mnenje in oceno uspešnosti** ukrepov
4. sklic **skupščine** za sprejem ukrepov iz poročila

Enako obravnavanje upnikov

poslovodstvo mora ustaviti oziroma OMEJITI
PLAČILA zapadlih terjatev po nastanku
nelikvidnosti oziroma prezadolženosti,
razen tistih, ki so po **nujna za tekoče poslovanje**
družbe (- zjamčene plače zaposlenim, - tekoče
Stroške: voda, električna energija, tekoče dobave blaga,
potrebne za tekočo proizvodnjo, ter davke)

Odškodninska odgovornost članov uprave in NS oz. družbenikov

- v primerih, ko je V DVEH LETIH OD NELIKVIDNOSTI, PREZADOLŽENOSTI ALI KAPITALSKE NEUSTREZNOSTI začet postopek stečaja,
- njihovi **vzroki pa niso bili odpravljeni** pred začetkom stečaja

Odgovornost posloводства upnikom

1. v primeru, da ni sprejelo ukrepov za **zagotovitev likvidnosti**,

da ni **obvestilo NS** in v 2 mesecih zagotovilo likvidnega poslovanja ali pa predlagalo stečaj/PP

2. da ni ocenilo možnih ukrepov za **odpravo vzrokov prezadolženosti** (finančna reorganizacija, pp,..)

Odgovornost posloводства upnikom

3. ki ni ugotovilo pri izdelavi letne oziroma vmesne bilance, da **družba ne razpolaga z ustreznim kapitalom** (v zadnjih dveh letih pred začetkom stečaja)

Omejitev odgovornosti

- posamezni **član posloводства** mora v stečajno maso plačati € protivrednost do 15 mio SIT, če gre za **večjo družbo**, oziroma do 10 pri srednji in do 5 mio SIT pri mali družbi,
- razen če dokaže, da škoda ni nastala zaradi ravnanja članov posloводства, temveč **zaradi drugih vzrokov**, ki jih posloводство ni moglo preprečiti, niti se izogniti njihovim škodljivim posledicam.
- odgovornost članov **je solidarna**

Odgovornost članov NS in družbenikov

- člani NS odgovarjajo **podobno** kot člani posloводства
- družbeniki so odgovorni, če je vzrok stečaju **kapitalska neustreznost**, pa so v zadnjih dveh letih glasovali proti **dokapitalizaciji** - z vsem premoženjem

Postopek uveljavljanja odškodnine

- legitimiran je **stečajni upravitelj**, ne posamezni upniki
- če stečajni upravitelj to dolžnost opusti, lahko to storijo upniki v imenu in za račun vseh upnikov, ki imajo pravico do poplačila iz stečajne mase

PRISILNA PORAVNAVA

je **poseben sodni postopek**, ki se začne na **predlog prezadolženega dolžnika**, da SE ODPRAVI:

- nelikvidnost oziroma - prezadolženost, zaradi katere preti nevarnost začetka stečaja

Prezadolženost naj se odpravi z ODLOŽITVIJO plačila oziroma z ZMANJŠANJEM dolgov in z REORGANIZACIJO – **zagotoviti normalno poslovanje**

Organi

1. **poravnalni senat** (trije sodniki)
2. **upravitelj prisilne poravnave** – preizkuša stanje in poslovanje dolžnika, ugotavlja in preizkuša terjatve upnikov
3. **upniški odbor** (najmanj 5 članov, obvezno liho število) – pregleda poslovanje in finančno stanje, sodeluje pri oblikovanju FR, predlaga postavitev ali odstavitev upravitelja pp ter predlaga senatu ukrepe v zvezi z **varstvom upnikov**

Uvedba in začetek PP

PP se uvede z vložitvijo PREDLOGA DOLŽNIKA na sodišče

PP se začne S SPREJEMOM SKLEPA sodišča o začetku

Uvedba ima določene neposredne materialne pravne učinke za dolžnika (prepoved odtujitve ali obremenitve premoženja)

Začetek PP

Sodišče s sklepom naloži predlagatelju predujem za stroške (neplačilo ima za posledico ustavitve postopka)

Sklep – predlagatelju (dolžniku) in upnikom z oklicem na oglasni deski ter objavo v Ur.l.

Oklic - poziv upnikom, naj v **30** dneh prijavijo terjatve, **v naslednjih 30** pa lahko ugovarjajo zoper terjatve drugih upnikov

Materialnopravne posledice PP

- nemožnost izvršb, tekoče se prekinejo, **izjema** so ločitveni in izločitveni upniki
- nedospele terjatve postanejo dospele, nedelarne denarne, občasne pa enkratne
- nezapadle, ki se ne obrestujejo, se zmanjšajo (diskontirajo), pobot ex lege
- možnost odstopa od sklenjenih obojestranskih odplačnih pogodbah
- terjatve upnikov po začetku postopka pp iz opravljanja tekočih poslov

Načrt finančne reorganizacije

je načrt predlogov za izvedbo ukrepov za odpravo insolventnosti

- posebna metoda z namenom, da se zniža ali odloži plačilo dolgov, ter s **pogajanjem z upniki** pripelje do odprave insolventnosti
- priloži se že k predlogu za uvedbo PP, **obvezno pa treh mesecev** od dneva vložitve predloga za uvedbo

Cilj FR

- cilj **ohranitev** dolžnika v njegovi podjetniški funkciji,
- upravičenja dolžnika se spremenijo ali omejijo tako, da se **spremeni lastniška struktura** ali da **upniki prevzamejo upravljalna upravičenja** za določen ali nedoločen čas
- minimalna višina in roki plačila so: 20 % do leta, 40 % od 2. let, 60 % od 3 let, 80 % od 4 let, 100 % od 5 let
- poleg glavnice se znižajo tudi obrestne mere

Sklenitev in potrditev PP

- o pp upniki glasujejo – glasovi upnikov z **več kot 60 % vseh** terjatev z glasovalno pravico
- sprejeto pp **s sklepom potrdi** poravnalni senat - nima učinka na terjatve upnikov proti porokom, solidarnim dolžnikom in regresnim zavezancem – ti odgovarjajo v celoti za obveznosti nasproti upnikom
- potrjena pp se **vpiše v sodni register**

Razveljavitev PP

1. upnik, čigar terjatve so bile s pp zmanjšane, lahko v 6 mesecih zahteva naj senat **pp razveljavi** – razlogi: - če se ugotovi, da bi dolžnik lahko poravnal terjatve upnikov ob rednem poslovanju v celoti - poravnati v roko do enega leta
2. upnik lahko v 2 letih po pravnomočnosti sklepa o potrditvi pp s tožbo zahteva, naj se pp razveljavi, če je bila sprejeta na goljufiv način

Stečaj

je z **zakonom urejena oblika prenehanja** gospodarskih subjektov, kot posledica nesposobnosti sodelovanja v tržni tekmi

- **materialne določbe** - urejajo razmerja med upniki in stečajnim dolžnikom, med upniki, pravice in dolžnosti stečajnih organov, stečajnega dolžnika
- **procesne določbe** – urejajo način poteka postopek

Načela stečajnega prava

- načelo **subsidiarnosti** – ko ni druge možnosti
- načelo univerzalnosti – vse premožneje
- načelo **kritja stroškov** – če sredstva zadostujejo
- načelo omejitve dolžnikovih pravic - razpolaganja
- načelo **unovčevanja premoženja**
- načelo sorazmernega poplačila upnikov
- načelo **atrakcije** – pristojnost sodišča za vse spore
- načelo pospešitve postopka
- načelo **paritete vseh upnikov** – enakosti upnikov
- načelo prioritete - določenih upnikov
- načelo **dispozicije** – upniki sodelujejo s predlogi
- načelo oficialnosti – z zakonom naložene dolžnosti

Subjekti, objekti in organi stečajnega postopka

- subjekti so stečajni dolžnik, stečajno sodišče, stečajni upravitelj in upniki
- organi so **stečajni senat**, stečajni **upravitelj** in **upniški odbor**
- **objekt je stečajna masa**, ki jo delimo na maso aktive (vrednost premoženja) in maso pasive (dolgovi)

Uvedba in začetek stečajnega postopka

- podobno kot pri PP - ločimo **uvedbo in začetek stečaja**
- predlog za uvedbo lahko vloži dolžnik, upnik ali osebno odgovorni družbenih pri osebnih družbah
- predlagatelj mora izkazati za verjetno, da je dolžnik **plačilno nesposoben** ali **prezadolžen** in dati predujem za kritje stroškov postopka

Uvedba stečaja

- na predlog upnika (pa tudi sodišče ex offo)
- vpis v sodni register in obvestilo organizaciji, ki za dolžnika opravlja plačilni promet
- izvede se narok zaradi ugotovitve, ali so podani pogoji za začetek stečajnega postopka (predlagatelj, dolžnik, izvedenci in priče) – v 3 dneh sodišče izda sklep o začetku ali o zavrnitvi predloga

Začetek stečajnega postopka

- s sklepom – **oklic na oglasno desko in objava v Ur. listu** – poziv upnikom, da v roku **60 dni** **prijavijo terjatve**, **dolžnikom pa, da poravnajo dolgove** – nastop pravnih posledic stečaja
- če se izkaže, da premoženje ne zadošča za stroške postopka, sodišče izda sklep o začetku in zaključku postopka

Pravne posledice začetka stečaja

- **prenehanje pravic poslovodnega organa**, zastopnika ter organov upravljanja ter **prenos na stečajnega upravitelja**
- kolektivni organi se razpustijo, individualni pa razrešijo dolžnosti
- **oblikovanje stečajne mase**
- ustavitev izvršb, nezapadle terjatve zapadejo, nastopi pobot ex lege,
- delovna razmerja prenehajo
- uveljavljanje zasledovalne pravice in izpodbijanje pravnih dejanj

Oblikovanje stečajne mase

- iz celotnega premoženja dolžnika (aktiva)
- namenjena je sorazmernemu poplačilu upnikov, izvzamejo se stvari, ki jih zakon posebej določa
- v stečajno maso osebnih družb gre tudi premoženje osebno odgovornih družbenikov
- stečajni upravitelj prevzame dokumentacijo in sestavi poseben zapisnik – finančno in poslovno stanje (bilance, inventure, ...)

Prenehanje DR delavcev

- **ne nastopi avtomatično**, začetek stečaja je razlog za odpoved pogodb o zaposlitvi (nekateri delavci so še potrebni npr. v računovodstvu)
- odpoved da stečajni upravitelj, če gre za večje število - obvesti sindikat, zavod za zaposlovanje
- delavci pridobijo pravico do **odpravnine**, pa tudi pravico do povračila neizplačanih plač pred uvedbo stečaja po Zakonom o javnem jamstvenem in preživninskem skladu
- če je upniški odbor izvoljen, mora biti eden od članov predstavnik sveta delavcev oziroma delavski zaupnik
- delavci imajo določeno **prednost pred ostalimi upniki** (npr. odškodnina zaradi poškodbe pri delu, odpravnine, nadomestila - to se izplača kot stroški stečaja)

Odstop od dvostranskih pogodb

- pravilo je, da so dvostransko odplačni posli veljavni
- če nobena stranka še ni izpolnila svoje obveznosti, lahko stečajni upravitelj odstopi od pogodbe
- sopogodbenuk ima pravico zahtevati, da se stečajni upravitelj izjavi, ali bo pogodbo vzdržal v veljavi – v molku domneva odstopa
- če stečajni upravitelj odstopi od pogodbe, lahko pogodbenik zahteva odškodnino kot stečajni upnik

Zasledovalna pravica

- je posebna oblika varstva terjatev – prodajalec, ki mu kupnina ni bila v celoti plačana, lahko zahteva vrnitev blaga poslanega dolžniku pred začetkom stečaja, če dolžnik še ni prevzel (npr. komisionar za nakup blaga)
- če je dolžnik že pridobil lastninsko pravico, zasledovalne pravice ni mogoče uresničiti

Dodatek v firmi

- z začetkom stečajnega postopka ne gre za spremembo pravne osebnosti dolžnika, vendar se mora zaradi varstva upnikov k firmi dolžnika dodati “v stečaju” in vpisati v SR
- v poslovnih listinah mora dolžnik navajati novo številko računa

Dokončanje nujnih poslov

- da se poveča stečajna masa ali prepreči njeno zmanjšanje
- stečajni senat lahko na predlog stečajnega upravitelja in po mnenju upniškega odbora odloči, da se sklenejo nove pogodbe o zaposlitvi
- nove pogodbe v zvezi z dejavnostjo dolžnika so prepovedane
- terjatve upnikov, ki nastanejo na podlagi dokončanja nujnih poslov so **stroški stečajnega postopka**

Pravna opravila v stečajnem postopku

1. prijava terjatev
2. preizkus terjatev
3. prodaja stečajnega dolžnika kot p.o.
(ugodnejši pogoji za poplačilo upnikov)

Unovčevanje dolžnikovega premoženja

- praviloma prodaja na javni dražbi, tudi z zbiranjem ponudb in z neposredno pogodbo
- obvestiti tistega, ki ima predkupno pravico
- sodna cenitev premoženja, ceno določi senat
- izklicna cena ne sme biti nižja od polovice ocenjene vrednosti

Poplačilo upnikov

- iz stečajne mase se najprej **izločijo stroški**
- **preostala masa** se imenuje razdelitvena masa
- za zavarovanje izplačila prerokanih terjatev se izloči sorazmerni del sredstev
- **osnutek** za glavno razdelitev – narok
- če se pozneje najdejo sredstva se opravi poznejša razdelitev
- če po razdelitvi stečajne mase kaj ostane, se razdeli delničarjem oz. lastnikom v sorazmerju z nominalno vrednostjo delnic oz. posl. deležev

Izločitvene in ločitvene pravice

1. **izločitveno pravico** ima upnik, ki ima **lastninsko pravico na** stečajni masi -pridržek lastninske pravice; izločitev stvari, ki ni last dolžnik
2. **ločitvena pravica** upnika nastane na podlagi zakona ali zastavne pogodbe; ločitvenih pravic **ni mogoče pridobiti** z izvršbo in zavarovanjem v zadnjih 2 mesecih

Premoženje dolžnika, na katerem imajo upniki ločitvene pravice tvorijo posebno stečajno maso – če ne zadošča so v presežku navadni upniki

Izpodbojne pravice

Če je dolžnik **v zadnjem letu pred dnem začetka** stečajnega postopka opravil pravno dejanje, ki ima za posledico **neenakomerno ali zmanjšano poplačilo** upnikov (oškodovanje) oziroma **ugodnejši položaj** posameznega upnika, lahko v **6. mesecih od dneva objave** v Ur.l., najpozneje pa **do razdelitvenega naroka**, upniki ali stečajni upravitelj s tožbo izpodbijajo takšna pravna dejanja

Pogoji za izpodbijanje

- upnik je vedel ali bi moral vedeti za dolžnikovo slabo finančno stanje, če je:
 - če je prejel poplačilo terjatve, ki še ni dospela
 - če je prejel izpolnitev na neobičajen način
 - če je bilo pravno dejanje storjeno v zadnjih treh mesecih pred vložitvijo predloga za začetek stečaja

Prisilna poravnava v stečaju in skrajšani stečaj

- **med stečajnim** postopkom lahko stečajni upravitelj, delničarji oz. družbeniki vložijo predlog za začetek postopka za prisilno poravnavo
- za manjše vrednosti (do E protivrednosti 10 mio sit stečajne mase se izvede skrajšani stečaj, tako poteka po skrajšanem in poenostavljenem postopku

Prisilna likvidacija

- razlikujemo jo od redne likvidacije po ZGD
- ZGD predvideva tudi, da sodišče sprejme sklep o prenehanju in začetku likvidacijskega postopka – prisilna likvidacija
- pri ugotovitvi ničnosti vpisa družbe v SR, začne sodišče postopek likvidacije ex offo
- organa sta **likvidacijski senat** in **likvidacijski upravitelj**
- če se med postopkom likvidacije ugotovi, da bi moral biti opravljen stečajni postopek, postane likvidacijski senat stečajni senat, likvidacijski upravitelj pa stečajni upravitelj
- postopek se vodi **smiselno kot stečajni postopek**, **ni pa upniškega odbora in ni pp**

Sprememba insolvenčnega prava po novi pravni ureditvi

1. posodobitev ureditve s **potrebami razvoja**

2. celovita ureditev finančnega poslovanja, ukrepov ob insolventnosti in postopkov prisilnega prenehanja

- uskladitev z ustavnimi normami
- **upoštevanje smernic UNCITRAL**
(Resolucija 59/40)

Temeljna načela insolvenčnih postopkov

1. Splošna načela

- a. **enaka obravnava upnikov** v – ko postane dolžnik **insolventen**, - **v postopku prisilne** poravnave in pri njegovi **izvedbi**, - pri izpodbijanju **dolžnikovih pravnih dejanj** in **plačilu iz stečajne mase**
- b. **najboljši pogoji za plačilo upnikov** glede višine in rokov plačila:
- v postopku prisilne poravnave, tako da dobijo več kot če bi bil izveden stečaj, - v stečaju pa predhodno oceno vrednosti premoženja in izvedbo licitacije
- c. **načelo hitrosti postopka** – javna objava vseh sklepov sodišča in izjav upravitelja

2. načeli v postopku prisilne poravnave

- a. **uravnoteženost interesov upnikov** za plačilo njihovih terjatev in **interes insolventnega dolžnika** za njegovo prestrukturiranje
- b. načelo razkritja finančnega položaja in poslovanja dolžnika

3. načeli v stečajnem postopku

- a. načelo **koncentracije**
- b. načelo **omejevanja tveganj**

Načeli PP- uravnoveženost

- predlogu **pp** je treba priložiti poročilo pooblaščenega ocenjevalca vrednosti premoženja s pritrdilnim mnenjem
- načelo razkritja – **dolžnik mora razkriti vse informacije**, potrebne za odločitev upnikov, ali bodo sprejeli pp

Načeli stečaja

- **koncentracija** – upniki morajo terjatve uveljaviti v skladu s pravili postopka, sicer te prenehajo (pravila o prijavi in preizkusu terjatev, ločitvene in izločitvene pravice)
- **omejevanje tveganj** – v stečaju ni dovoljeno prevzemati vseh poslovnih tveganj, temveč le tista, ki so nujna za uresničitev interesa upnikov (pravila o pogojih, pod katerimi sme dolžnik nadaljevati poslovanje, pravila o upravljanju stečajne mase)

Nove rešitve

- določena so **pravila o finančnem poslovanju**, ki se uporabljajo, če družba postane insolventna
- postopek insolventnosti ima **dve fazi** (predhodni postopek, v katerem sodišče odloča o pogojih za začetek postopka, glavni postopek – postopek pp ali stečaj)
- objava na spletnih straneh – enako kot register, ne več oglasna deska in Ur.l.

nadaljevanje

- v postopku pp interes dolžnika omejen z interesi upnikov (**dvojen namen pp**)
- stečaj – nova **pravila o stečaju fizične osebe in stečaj zapuščine** (znotraj stečaja f.o. se lahko izvede postopek odpusta obveznosti, sicer pa terjatve upnikov v osebnem stečaju ne prenehajo)
- prisilna likvidacija – p.o. neha poslovati, premoženje se unovči in ostanek razdeli družbenikom – uporaba pravil o redni likvidaciji iz ZGD-1

nadaljevanje

- **izbris iz sodnega registra brez likvidacije – razlogi:** - prenehanje poslovanja, - brez premoženja in brez obveznosti (izpodbojne domneve glede izbrisnega razloga)
- upnik lahko **po izbrisu družbe** iz registra zahteva: - plačilo od družbenikov na podlagi spregleda pravne osebnosti, - **povrnitev škode od članov posloводства ali NS** ali – plačilo od te pravne osebe od aktivnih družbenikov